

**Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Magisterexamen i psykologi
VT 2016**

Personlighet, val av utbildning och prestation

En studie av svenska studenter inom
humaniora och ekonomi

Iulia Badin

Sektionen för lärande och miljö

Author

Iulia Badin

Title

Personality, choice of college major and performance – a study on Swedish students in humanities and economics

Supervisor

Jimmy Jensen

Examiner

Peter Jönsson

Abstract

Within the framework of the Big Five factor model, the aim of the present study was to investigate the relationship between personality and choice of college major as well as academic performance in a Swedish sample. A secondary aim was to test whether Hollands (1997) vocational choice theory, which was developed for almost 20 years ago in the United States, could be meaningful for Sweden in present-days. A total of 177 students enrolled in college majors within Humanities ($N = 121$) and Economics ($N = 56$) from several Swedish universities used a web-based survey to complete the IPIP-NEO-PI inventory (Goldberg, 1999) and to answer questions about their studies, their academic performance and vocational interests according to the RIASEC model (Holland, 1997). Multivariate covariance analyses showed that there were personality differences between humanities students and economics students that seem to pre-exist rather than to be a consequence of a socialization process. Correlation analyses, separate for the two groups, showed different associations of personality factors with performance across groups. Multiple linear regression analyses showed that the personality factors that predict performance were different when only data from humanities students was analysed and when data from the whole sample was analysed which can be interpreted as if the personality factors that predict performance are different across majors. Finally, results showed that there are differences between educational environments of humanities and economics according to the RIASEC model. For humanities students, but not for economics students, the results also showed that “fit” between the individuals profiles and the profile of the environment leads to higher performance. These results are discussed in relation to previous research in the field. From a wider perspective the implications for practice of these results are discussed as well as insights about aspects needed to be considered in future research.

Keywords

Personality; Big Five factor model; RIASEC model; Academic performance; Group differences; College major.

Författare

Iulia Badin

Titel

Personlighet, val av utbildning och prestation – en studie av svenska studenter inom humaniora och ekonomi

Handledare

Jimmy Jensen

Examinator

Peter Jönsson

Sammanfattning

Inom ramarna för Femfaktormodellen var det övergripande syftet med föreliggande studie att undersöka relationen mellan personlighet och val av utbildning respektive akademisk prestation på den valda utbildningen i ett svenskt stickprov. Vidare undersöktes om Hollands (1997) teori, som utvecklades för snart 20 år sedan i USA, kan vara av betydelse i dagens Sverige. Totalt deltog 177 studenter som vid tidpunkten för datainsamlingen läste program inom humaniora ($N = 121$) eller ekonomi ($N = 56$) vid olika svenska universitet. Dessa fyllde i en webbenkät innehållande IPIP-NEO-PI testet (Goldberg, 1999) samt frågor om utbildning, prestation och yrkesintressen enligt RIASEC – modellen (Holland, 1997). Multivariata kovariansanalyser visade att det finns skillnader i personlighet mellan humaniorastudenter och ekonomistudenter som dessutom verkar inte bero på socialisationsprocessen. Separata korrelationsanalyser för de två grupperna visade på skillnader i samband mellan personlighet och prestation beroende på utbildning. Multipla linjära regressionsanalyser visade att det inte är samma personlighetsfaktorer som predicerar prestation då endast humaniorastudenterna undersöktes och då hela urvalet undersöktes vilket kan vara ett tecken på att olika personlighetsfaktorer predicerar prestation i olika utbildningar. Slutligen visade resultatet på skillnader i utbildningsmiljöer mellan humaniora och ekonomi utifrån RIASEC modellen. För gruppen humaniora, men inte för ekonomi, visade resultatet också på att "fit" mellan individens profil och typ av utbildningsmiljö ledde till högre prestation.

Dessa resultat diskuteras i relation till tidigare forskning inom området. I ett bredare perspektiv diskuteras också innebörden av dessa resultat både för praktiken samt vilka aspekter framtida studier bör ta hänsyn till.

Ämnesord

Personlighet; Femfaktormodellen; RIASEC-modellen; Akademisk prestation; Grupp skillnader; Utbildningsområden.

Förändringarna i samhället leder till att det ställs allt högre krav på medarbetare och medborgare när det gäller utbildningsnivå. För att kunna vara konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden, förutom kompetenser och egenskaper som är typiska för varje yrke, är det viktigt att vi är flexibla, kreativa, självständiga men samtidigt mycket lätta att samarbeta med och bra på att hitta lösningar till komplexa problem. Att vi har obegränsad tillgång till information leder dessutom till ett behov av att kunna välja och kritisk granska denna samt att hålla oss uppdaterade till det nya. Målet med den högre utbildningen, oavsett område, är att träna dessa förmågor (SOU 2015:70). Statistiken (SOU 2015:70) visar att mellan 2001 och 2012 har andelen av befolkningen som har en högskoleutbildning ökat både i Sverige och i världen. I Sverige har andelen personer mellan 25 och 64 år som har en treårig högskoleutbildning ökat från 17 % till 27 %. Denna konstanta ökning visar tydligt att allt fler är intresserade av att skaffa sig en högskoleutbildning.

Men hur väljer man utbildning? Trots att det är det första viktiga valet som man gör i livet kan det vara svårt att välja "rätt". Enligt Roese och Summerville (2005) är beslut kring utbildning och karriär de beslut som amerikaner ångrar mest frekvent. I en undersökning som Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde år 2013 beträffande elever som gick årskurs 3 på gymnasiet svarade 96 % att de anser att det är mycket eller ganska viktigt att utbildningen är inom ett ämne som de är intresserade av. Grundprincipen att utgå från sina intressen bör förenkla processen att finna rätt utbildning men å andra sidan kan det vara komplicerat eller inte tydligt definierat vilken utbildning som krävs för ett visst framtida yrke. Vidare kan det vara svårt att veta vilka utbildningar som stämmer överens med sina intressen. Att individer väljer "rätt" utbildning utifrån sina intressen och framtida mål gynnar både individen och samhället med tanke på att högre studier innebär en omfattande investering. I en rapport (Högskoleverket, 2010:23) visade det sig att de flesta utav dem som avbryter sina studier gör detta på grund av själva utbildningen med den mest frekventa motiveringen "fel inriktning för mig" och den näst mest förekommande motiveringen "dåliga studieresultat". Därför är kunskap kring hur individuella skillnader, i form av personlighet och intressen, påverkar valet av utbildning och prestationen på den valda utbildningen värdefull.

Då val av utbildningsområde styrs i hög grad av intressen är det viktigt att förstå vad intressena är. Enligt Holland (1997) utvecklas intressen och personlighet i relation till varandra. I hans förenklade modell anses ärfilighet och miljö (föräldrarnas attityder) både möjliggöra och begränsa barnets preferens för vissa aktiviteter samt aversion för andra. Dessa preferenser blir väldefinierade intressen och utförandet av aktiviteter som stämmer överens med dessa intressen leder till utvecklingen av mer specialiserade kompetenser medan andra potentiella kompetenser försummas. Samtidigt konkretiseras även värderingar som står i relation till dessa intressen. Denna ökande differentiering av föredragna aktiviteter, intressen, kompetenser och värderingar skapar en karakteristisk disposition som gör individen benägen till att ha vissa beteenden och till att utveckla typiska personlighetsdrag.

Tidigare forskning har intresserat sig mycket för kopplingen mellan personlighet och intressen (Larson, Rottinghaus och Borgen, 2002). Det tydligaste beviset på den starka länken mellan dessa är att mätinstrument för personlighet alltid inkorporerar mätning av intressen (Costa, McCrae & Holland, 1984), med påståenden som bland annat "Gillar att gå på konstmuseum" och "Älskar att hjälpa andra" samtidigt som mätinstrument för intressen anses inkorporera personlighet (Holland, 1999).

Mot bakgrund av nyttan med att studera individuella skillnader i relation till val av utbildning och akademisk prestation utgår förerliggande studie från Hollands (1997) teori och Femfaktormodellen som båda anses vara framstående modeller för kartläggningen av individuella skillnader (Armstrong & Anthoney, 2009).

Hollands teori om yrkestyper (Holland, 1997) är den mest använda och utforskade modellen av arbetsmiljöer och intressen. Med (arbets)miljö menas den situation eller stäm-

ning som skapats av individerna som dominerar densamma. Enligt teorin dras människor till sådana miljöer som matchar deras yrkesintressen och yrkesvalen görs utifrån uppfattningar om samstämmighet mellan arbetsmiljö och intressen. Dessutom maximeras medarbetarens tillfredsställelse och prestanda när arbetsmiljön är kongruent med hans eller hennes intressen. Trots att teorin syftar i första hand på arbeten gäller den också för studier eftersom Holland skriver att ”The choice of [...] and achievement in a field of training or study follows rules identical to those outlined for vocational behavior” (1997, s.71).

I Hollands modell, finns det sex yrkestyper (RIASEC) som karakteriserar både arbetsmiljöer och individuella skillnader i yrkesintressen och dispositioner (Holland, 1997). Varje typ kännetecknas av en konstellation av intressen, föredragna aktiviteter, förmågor, värderingar och egenskaper: *Realistiska* (R - realistic) individer föredrar påtagliga eller fysiska aktiviteter som omfattar maskiner, verktyg, eller djur; de tenderar att vara praktiska, anpassningsbara och inte insiktsfulla. Typiska R jobb inkluderar byggnadskonstruktion och auto mekanik. *Vetenskapliga* (I - investigative) individer föredrar aktiviteter som involverar tänkande, analys och organisering; de är intellektuella, nyfikna och rationella. De arbetar inom områden som medicin och vetenskap. *Konstnärliga* (A- artistic) människor föredrar kreativa arbeten där de kan uttrycka sig själva; de är originella, avvikande, och impulsiva. De kan ha olika konstnärliga arbeten. *Sociala* (S - social) människor tycker om att arbeta med och hjälpa andra; de är tålmodiga, empatiska och ansvarsfulla. Deras arbetsmiljöer inkluderar utbildning och omvårdnad. *Företagsamma* (E - enterprising) individer föredrar arbete som innebär att påverka andra och som skapar en viss status; de är självsäkra, dominerande och energiska. Typiska E jobb inkluderar försäljning och ledning. *Systematiska* (C - conventional) personer tycker om att arbeta systematiskt med data, dokumentering och utföra andra regelbaserade aktiviteter; de är noggranna, effektiva och saknar fantasi. Typiska C jobb inkluderar bibliotekarier och kassörer.

Det är likheterna mellan individer och dessa olika typer som bestämmer den enskilda RIASEC-profilen. Profilen består av en kod på de tre mest passande utav de sex RIASEC bokstäverna. Detsamma gäller för att karakterisera miljöer. Att en miljö karakteriseras av en viss RIASEC typ innebär att denna miljö stimulerar individer att utöva kunskaper och färdigheter, att uttrycka attityder och värderingar samt att ta sig an angenäma roller i enlighet med den RIASEC typen (Nauta, 2010). Till exempel anses artistiska miljöer vara sådana som stimulerar människor att utföra artistiska aktiviteter, som främjar artistiska kompetenser och prestationer samt som uppmuntrar individer till att se sig själva som originella, uttrycksfulla och intuitiva. I uppsatsen används begreppet ”utbildningsmiljö” som översättning till det engelska begreppet ”educational environment” som i sin tur motsvarar begreppet ”work environment”.

Femfaktormodellen har sin utgångspunkt i den lexikaliska hypotesen som säger att de relevanta skillnaderna mellan människor finns kodade som enkla termer i vissa eller i samtliga språk (Goldberg, 1993). Ju fler ord som finns för att beskriva en viss egenskap, desto viktigare bör den egenskapen vara. Omvänt innebär detta att genom att ta reda på vilka dessa termer är kan man förstå vilka egenskaper som är de mest relevanta. Olika forskare har, enskilt eller i samarbete, undersökt sådana ord som de har ansett beskriver personlighetsegenskaper och genom faktoranalys kommit fram till olika antal faktorer. Goldberg (1993) beskriver den omfattande forskningen som slutligen enades om att det finns fem sådana faktorer, därav namnet femfaktormodellen. Trots att det också finns kritiker är femfaktormodellen (Costa & McCrae, 1987, 1992) den mest använda metoden för att beskriva personlighetens struktur (Richardson, Abraham & Bond, 2012). De fem faktorerna är *samstämmighet* som avser att vara hjälpsam, samarbetsvillig och sympatisk, *samvetsgrannhet* som avser att vara disciplinerad, organiserad och prestationsinriktad, *öppenhet* som avser att vara intellektuellt nyfiken och föredra det nya och omväxling, *extraversion* som avser högre nivåer av sällskap-

lighet, bestämdhet och pratsamhet samt *neuroticism* som syftar på grader av emotionell stabilitet, impulskontroll och ångest. Enligt McCrae & Costa (1994) är personligheten stabil, och därmed är livet på sätt och vis förutsägbart. De argumenterar för att även om människor förändras under deras livstid så bör dessa förändringar betraktas som variationer inom individernas bestående dispositioner. Antagandet att individer agerar utifrån stabila dispositioner ligger till grund för idén att personligheten kan påverka valet av utbildning.

Forskningen har ägnat sig åt att undersöka gruppskillnader i personlighet mellan studenter från olika utbildningsområden, bland andra humaniora och ekonomi. För att få mer klarhet i området har Vedel (2016) sammanställt i en systematisk litteraturöversikt ett större antal studier som hade undersökt detta. Hennes analyser visade på medelstora och stora effektstorlekar för skillnaden mellan ekonomistudenter och humaniorastudenter i *öppenhet* (humaniorastudenter mer öppna), medelstora effektstorlekar för skillnaden mellan ekonomi och humaniora i *extraversion* (ekonomistudenter mer extraverta), *samstämmighet* (humaniorastudenter mer samstämmiga) och *samvetsgrannhet* (ekonomistudenter mer samvetsgranna). Effektstorlekarna för skillnader i *neuroticism* var små.

De flesta studier inom området är från USA och några från länder i Europa, till exempel Spanien, Belgien och Danmark. Resultaten från dessa undersökningar motsäger inte varandra men är inte heller helt överensstämmande för att se frågan som besvarad. Resultaten motsäger inte varandra i den meningen att i samtliga studier där signifikanta skillnader har hittats har det rapporterats att studenter som läser humaniora jämfört med studenter som läser ekonomi är mindre samvetsgranna (De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens, Coetsier, De Fruyt och De Maeseneer, 2002), mindre extraverta (De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens et al., 2002; Kaufman, Pumacchua och Holt, 2013), mer öppna (De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens et al., 2002; Clariana, 2013; Vedel, Thomsen & Larsen, 2015) och rapporterar högre på *neuroticismskalan* (De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens et al., 2002; Clariana, 2013; Vedel et al., 2015).

Att resultaten inte är helt överensstämmande betyder att vissa studier har hittat signifikanta skillnader medan andra inte har gjort det. Detta gäller för *samstämmighet* eftersom endast Vedel (2015) hittade en signifikant skillnad (ekonomistudenter var mindre samstämmiga än studenter inom humaniora) och för *samvetsgrannhet* där signifikanta skillnader endast har förekommit i de äldre studierna. Att dessa studier inte har kommit fram till likadana resultat kan bero på variation i deras stickprov, mätinstrument samt metoder för att analysera data. I samtliga undersökningar har humaniora och ekonomi varit två utav som minst fyra (Clariana, 2013) och som mest åtta (De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens et al., 2002) analyserade utbildningar. Personligheten har mätts med olika instrument så som Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R; De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens et al., 2002), en kort version av International Personality Item Pool (Kaufman, Pumacchua och Holt, 2013), 10-Item Big Five Inventory (BFI10; Clariana, 2013) och NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI; Vedel et al., 2015). När det kommer till dataanalyserna valde Lievens et al. (2002) och Kaufman et al. (2013) att använda MANCOVA med personlighetsdragen som beroende variabler, utbildningarna som oberoende variabler och kön som kovariat medan Vedel et al. (2015) genomförde en 2 (kön) X 7 (utbildning) MANOVA. Clariana (2013) genomförde 2 separata multivariata variansanalyser, den ena för män och den andra för kvinnor. De Fruyt och Mervielde (1996) genomförde också en variansanalys men de verkar inte ha tagit hänsyn till några könsskillnader.

För prediktionen av akademisk prestation har forskningen traditionellt fokuserat på intelligens. Men det finns även forskare som har ansett att det bör finnas andra faktorer utöver kognitiv förmåga som kunde förbättra prediktionen av akademisk prestation, till exempel personlighet och intressen. Ackerman och Heggstad (1997), som förespråkar en integrering av dessa tre, menar att förmåga, intressen och personlighet utvecklas tillsammans. De anser att

förmåga och personlighet avgör sannolikheten av att lyckas med en viss uppgift medan intressen avgör motivationen för att prova lösa uppgiften. Enligt Poropat (2009) kan sambandet mellan personlighet och prestation förklaras med hjälp av den lexikala hypotesen. Resonemanget är att prestation är viktig för människor och om hypotesen stämmer bör egenskaper som har med prestation att göra ha stått till grund för utvecklingen av Femfaktormodellen.

I och med en ökad enighet kring modellen av personlighet bestående av fem faktorer har forskningen kring sambandet mellan personlighet och prestation ökat (Vedel, 2014). I en metaanalys har Poropat (2009) undersökt sambandet mellan personlighet enligt Femfaktormodellen och akademisk prestation. Av de fem faktorerna visade sig *samvetsgrannhet* vara en mycket stark prediktor av prestation, till och med lika stark som intelligens. Även *öppenhet* och *samstämmighet* korrelerade med prestation men förblev inte signifikanta prediktorer av prestation utöver intelligens, ålder och utbildningsnivå. I de flesta studier finns positiva samband mellan *samvetsgrannhet* och prestation (De Fruyt & Mervielde, 1996; Rosander, Bäckström och Stenberg, 2011; Komarraju, Karau, Schmeck & Avdic, 2011; Clariana, 2013; Vedel et al., 2015). För de återstående fyra personlighetsdragen har resultaten varit blandade och ibland motstridiga. Några studier har rapporterat positiva korrelationer mellan *samstämmighet* och generell prestation (Komarraju et al., 2011; Vedel et al., 2015) eller prestation i praktiska ämnen (Rosander et al., 2011).

Öppenhet har också visat sig vara relaterad till prestation på olika sätt: positivt korrelerad med generell prestation och dessutom signifikant prediktor för prestation (Komarraju et al., 2011; Vedel et al., 2015;), negativt korrelerad med prestation men bara hos kvinnor (De Fruyt & Mervielde, 1996) eller positivt korrelerad med prestation men bara för vissa ämnen (Rosander et al., 2011). För *neuroticism* har det rapporterats positiva samband med generell prestation (Komarraju et al., 2011; Rosander et al., 2011), positiva samband för prestation i vissa ämnen medan negativa i andra (Rosander et al., 2011) och endast hos män en negativ korrelation med generell prestation (De Fruyt & Mervielde, 1996). *Extraversion* hade en negativ effekt över generell prestation men en positiv effekt över prestation i vissa ämnen (Rosander et al., 2011).

Dessa resultat tyder på att *samvetsgrannhet* ofta har ett positivt samband med prestation vilket kan förklaras med att individer som är ambitiösa och organiserade också är mer motiverade att jobba hårdare för att prestera väl (Richardson, Abraham, & Bond, 2012). För det positiva sambandet mellan *samstämmighet* och prestation kan förklaringen vara att studenterna högre i *samstämmighet* kan vara mer benägna att vara med på lektioner eller kan samarbeta bättre med lärarna vilket kan främja lärandet (Richardson et al., 2012). Att *öppenhet*, *extraversion* och *neuroticism* har visat sig vara såväl positivt som negativt korrelerade med prestation kan förklaras med att i olika situationer, inom exempelvis olika ämnen, kan vissa egenskaper ha positiva effekter för prestation medan samma egenskaper i andra situationer kan ha negativa effekter. Till exempel kan *extraversion* generellt ha negativa effekter eftersom extraverta studenter kan vara mer benägna att umgås och att ägna sig åt andra aktiviteter än att studera (Poropat, 2009). Trots det kan extroverta, som karakteriseras som pratsamma och aktiva, ha nytta av detta och prestera bättre i vissa utbildningar, exempelvis inom service. Den största delen av forskningen kring sambandet mellan personlighet och prestation har genomförts genom att undersöka psykologistudenter (Vedel et al., 2015). Med tanke på att det verkar finnas skillnader i personlighet mellan studenter på olika utbildningar och att personligheten också har samband med prestationen är det mycket möjligt att dessa samband är olika för olika utbildningar. Endast en studie (Vedel et al., 2015) har funnits som hittills har undersökt variationen i den prediktiva validiteten¹ av de fem personlighetsfaktorerna på akademisk

¹ Prediktiv validitet används som översättning av det engelska begreppet "predictive validity" och att personlighetsfaktorerna har prediktiv validitet innebär att de är signifikanta prediktorer av prestation.

prestation i olika utbildningar. De genomförde multipla regressionsanalyser, separata för de olika undersökta utbildningarna (bland andra konst/humaniora och ekonomi), med personlighetsdragen som prediktorer och prestation (betyg) som utfallsvariabel. Resultatet visade att personligheten förklarar 6 % av variansen i prestation hos studenter i konst/humaniora och att signifikanta prediktorer både var *samvetsgrannhet* och *neuroticism*. Regressionsanalysen för ekonomistudenter var icke-signifikant (5 %). Av de sju undersökta utbildningarna var det, förutom konst/humaniora, bara psykologi där personligheten förklarade signifikant varians i prestation (15 %). Signifikanta prediktorer var *samvetsgrannhet* och *extraversion* där den senare bidrog negativt. Dessa resultat är mycket intressanta och är helt i linje med resultat från andra studier som har hittat variation i relationen mellan personlighet och prestation beroende på ämne (Rosander, Bäckström och Stenberg, 2011).

Syfte och hypoteser

Givet dessa resultat finns det fortfarande ett behov för ytterligare forskning inom ämnet. Dessutom verkar det inte finnas någon liknande undersökning i Sverige. Därmed är det övergripande syftet med föreliggande studie att, inom ramarna för Femfaktormodellen, undersöka relationen mellan personlighet och val av utbildning respektive akademisk prestation på den valda utbildningen i ett svenskt stickprov. Vidare undersöks om Hollands (1997) teori, som utvecklades för snart 20 år sedan i USA, kan vara av betydelse i dagens Sverige. Studien har följande delsyften med tillhörande hypoteser:

I: Att undersöka om det finns skillnader i personlighet mellan studenter som läser humaniora och studenter som läser ekonomi.

H1: Studenter som läser humaniora jämfört med studenter som läser ekonomi är:

- a) mer samstämmiga
- b) mindre samvetsgranna
- c) mer öppna
- d) mindre extraverta
- e) mer neurotiska

II: Att undersöka om det finns ett samband mellan akademisk prestation och personlighet samt om sambandet ser olika ut för studenter som läser humaniora respektive ekonomi.

H2:

- a) Personlighetsfaktorerna visar variation i korrelationer med prestation i de två utbildningarna
- b) Personlighetsfaktorerna visar prediktiv validitet i relation till prestation.

III: Att ta reda på vilka av RIASEC typerna karakteriserar utbildningsmiljöerna för humaniora respektive ekonomi och utifrån det undersöka om "fit" mellan den individuella profilen grupprofilen leder till ökad prestation.

H3:

- a) Det finns skillnader mellan vilka av RIASEC typerna som karakteriserar utbildningsmiljöerna för humaniora respektive ekonomi.
- b) Studenter vars RIASEC profil matchar grupprofilen presterar bättre.

Metod

Deltagare

Undersökingsdeltagarna var 177 studenter som vid tidspunkten för datainsamlingen läste program inom humaniora ($N = 121$; 77 % kvinnor) eller ekonomi ($N = 56$; 64 % kvinnor) vid flera universitet i Sverige. Medelvärde och standardavvikelse för ålder kunde inte beräknas på grund av att inte alla deltagarna hade angett den exakta åldern utan det har också funnits följande svarsalternativ ”under 20 år” och ”45 eller mer”.

Instrument

En webbenkät skapades i Google Formulär. Den innehöll tre delar och i början informerades deltagarna kort om studiens syfte, om att deras svar var anonyma, att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst samt att det skulle ta mellan 10 och 15 minuter att fylla i enkäten. Den första delen innehöll frågor om kön, ålder, utbildningsinriktning, tid på utbildningen och uppskattad prestation på utbildningen. Andra delen innehöll ett personlighetstest som beskrivs mer utförligt nedan och i sista delen bads respondenterna rangordna fem av de sex intressetyperna enligt Hollands (1997) modell RIASEC samt fick möjlighet att lämna kommentarer. Enkäten avslutades med ett ”Tack” - meddelande och kontaktuppgifter till ansvariga för studien.

Personlighet. För att mäta personlighet användes en svensk version av IPIP-NEO-PI testet (Goldberg, 1999) som består av 120 påståenden. Instrumentet mäter personlighetsskalorna *Samstämmighet*, *Samvetsgrannhet*, *Öppenhet*, *Extraversion* och *Neuroticism*, var och en med 24 påståenden. Varje skala innefattar också sex underskalor med fyra påståenden var. Respondenterna tar ställning till påståendena genom att skatta, på en skala från 1 (stämmer inte alls) till 5 (stämmer precis), hur mycket var och en av dessa 120 stämmer in på dem i vanliga fall. I föreliggande undersökning var Cronbach's alpha för personlighetsskalorna: *Samstämmighet* (.75), *Samvetsgrannhet* (.88), *Öppenhet* (.85), *Extraversion* (.90) och *Neuroticism* (.86). Höga poäng på *neuroticism*skalan innebär högre nivåer av *neuroticism*.

Studieprestation. Studieprestationen mättes med en fråga där deltagarna fick ange på en skala från 1 till 10 hur de själva bedömde sin prestation utifrån betyg, andel avklarade poäng och tid som de lägger på studierna.

Yrkesintressen. Fem utav totalt sex olika typer som karakteriserar människors individuella skillnader i yrkesintressen och dispositioner med utgångspunkt i Hollands (1997) modell, RIASEC, användes. Alla befintliga tester som används för att ta reda på vilka av RIASEC typerna individerna karakteriseras av innehåller väldigt många frågor. I föreliggande studie hade användningen av någon av dessa tester lett till en alldeles för lång enkät. Därför mättes yrkesintressen på annat sätt, nämligen genom att ha med korta beskrivningar (Bilaga 1) av de olika typerna, förutom R-realistisk, i enkäten och låta respondenterna själva rangordna dessa utifrån hur väl de anser att dessa speglar dem.

Procedur

E-post meddelanden (Bilaga 2) har skickats till olika administratörer, studievägledare eller programansvariga vid flera svenska universitet och högskolor som erbjuder program i humaniora och ekonomi. I dessa meddelanden bads mottagarna att vidarebefordra en förfrågan till

sina studenter om att delta i studien (Bilaga 2). Målgruppen har varit studenter registrerade på program både på grund och på avancerad nivå. Eftersom förfrågningarna inte har skickats direkt till de berörda studenterna har jag inte haft kontroll över hur många som har nåtts av dessa. Totalt svarade 189 studenter men svaren från 12 utav dessa användes inte i analysen eftersom de inte tillhörde målgruppen utan dessa respondenter läste andra ämnen.

Etiska överväganden. Under hela arbetet har hänsyn tagits till Vetenskapsrådets fyra huvudkrav som är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa krav uppfylldes genom att informera deltagarna om studiens syfte, på vilket sätt de bidrar till undersökningen, att deras deltagande är helt frivilligt och kan avslutas när som helst utan motivering samt att de är och förblir helt anonyma. I enlighet med nyttjandekravet utlånas inte några personuppgifter. Dessutom har målet vid enkätens utformning varit att begränsa så mycket som möjligt belastningen på respondenterna genom att, till exempel, inte ställa för många frågor.

Dataanalys

Data analyserades med hjälp av programmet IBM SPSS Statistics 23. På grund av den stora skillnaden mellan gruppen humaniora och ekonomi genomfördes analyserna där grupperna behövdes undersökas mot varandra två gånger. Första gången med de ursprungliga grupperna humaniora ($N = 121$) och ekonomi ($N = 56$) och en andra gång med den stora gruppen humaniora delat in i två mindre grupper utifrån utbildningsprogram: grupp 1 "Medier, Kommunikation och Information" ($N = 59$) och grupp 2 "Filosofi, Historia och Konst" ($N = 62$). Denna indelning gjordes utifrån ämnesindelningen på hemsidan "www.antagning.se". För att undersöka om det fanns ett samband mellan ålder och personlighet eller prestation genomfördes korrelationsanalyser. Om signifikanta samband hade hittats hade variabeln ålder tagits med som kovariat i kommande analyser. Eftersom distributionen av variabeln "Prestation" visade sig vara skevt negativt fördelat utfördes en logaritmisk (\lg_{10}) transformation med reflektion för att försöka uppnå en normalfördelning. Även efter transformationen förblev Kolmogorov-Smirnov testet signifikant men histogram såg visuellt bra ut och skevheten var inte alltför stor (.325) vilket gällde även för de två grupperna separat. Därför bedömdes variabeln uppfylla villkoret för en normalfördelning.

Resultat

En multivariat kovariansanalys med utbildningsområde (humaniora och ekonomi) som faktor, kön som kovariat och de fem personlighetsfaktorerna som beroende variabler genomfördes för att testa om det fanns skillnader mellan de två utbildningarna beträffande personlighet (H1). Kön (kodad som 0 = kvinna, 1 = man) fanns i analysen som kovariat trots att den hade passat bättre som faktor med tanke på att variabeln är kategorisk men intresset var att kontrollera för könseffekter och inte att undersöka könsskillnader i personlighet. Eftersom tre respondenter hade angett en annan könsidentitet kunde svaren från dessa inte tas med i denna analys som därför baseras på svaren från resterande 174 studenter från humaniora ($N = 119$, 72 % kvinnor) och ekonomi ($N = 55$, 27 % kvinnor). Eftersom Box's M testet inte var signifikant baserades resultatet på Wilks' Lambda och den multivariata analysen visade en mycket signifikant huvudeffekt av utbildning $F(5, 167) = 17.08, p < .001$, partiell $\eta^2 = .34$. Effekten av kön var också mycket signifikant $F(5, 167) = 6.57, p < .001$, partiell $\eta^2 = .16$. För att undersöka om kovariaten hade homogena effekter på varje grupp av faktorn lades interaktionen mellan kön och utbildningsområde till och visade sig vara icke-signifikant $F(5, 166) = 0.89, p = .492$. Även Levene's test var inte signifikant för samtliga beroende variabler. Deskriptiv

statistik för hela urvalet, för grupperna humaniora och ekonomi samt för kvinnor och män på de kontinuerliga variablerna utifrån utbildningsområde finns i tabell 1.

Tabell 1

Medelvärden och standardavvikelser (SD) på de kontinuerliga variablerna för hela urvalet samt indelad utifrån utbildningsområde och utifrån kön

	Utbildning				Kön ^b		
	Hela urvalet (<i>N</i> = 177)	Humaniora (<i>N</i> = 121)	Humaniora ^c (<i>N</i> = 119)	Ekonomi (<i>N</i> = 56)	Ekonomi ^c (<i>N</i> = 55)	Kvinna (<i>N</i> = 129)	Man (<i>N</i> = 54)
Samstämmighet	92.91 (8.82)	93.97 (8.53)	93.87 (8.53)	90.61 (9.06)	90.44 (9.05)	94.46 (8.56)	87.80 (7.78)
Samvetsgrannhet	86.39 (12.47)	84.58 (12.29)	84.67 (12.36)	90.32 (12.05)	90.30 (12.16)	87.79 (11.54)	82.60 (14.49)
Öppenhet	88.84 (12.47)	93.01 (10.39)	92.87 (10.41)	79.82 (11.86)	79.42 (11.57)	89.40 (12.28)	86.38 (12.81)
Extraversion	75.84 (13.65)	73.97 (13.74)	74.24 (13.67)	79.86 (12.64)	79.71 (12.71)	76.86 (13.60)	73.40 (13.34)
Neuroticism	65.40 (12.91)	67.31 (13.02)	67.25 (13.13)	61.30 (11.76)	61.50 (11.78)	66.36 (11.57)	62.56 (16.17)
Prestation ^a	7.06 (1.93)	7.14 (1.83)		6.89 (2.15)		7.27 (1.78)	6.49 (2.26)

^a Gäller för den ursprungliga variabeln, innan logaritmisk transformation med reflektion.

^b För det tredje alternativet "annan könsidentitet" redovisas inte deskriptiv statistik eftersom data från den gruppen inte inkluderas i variansanalysen.

^c Medelvärden och standardavvikelser för respondenterna som har inkluderats i variansanalysen. I analysen av prestation har samtliga respondenter inkluderats.

Tabell 2 visar resultatet från den univariata analysen. Eftersom det fanns teoretiska grunder för att analysera samtliga personlighetsfaktorerna användes inte korrigering för *p*-värdena. Efter att ha tagit bort könseffekter visade analysen att det inte finns någon signifikant skillnad i *samstämmighet* mellan humaniorastudenter och ekonomistudenter och därmed fick inte H1(a) stöd. Däremot var humaniora jämfört med ekonomi signifikant mindre samvetsgranna, mer öppna, mindre extraverta och mer neurotiska vilket ger stöd till hypoteserna H1(b), H1(c), H1(d) och H1(e). När analyserna utfördes på nytt med lika stora grupper blev resultat mycket liknande och därför rapporteras enbart resultatet från hela urvalet.

Tabell 2

Resultat från MANCOVA analysen med utbildningsområde som faktor, kön som kovariat och de fem personlighetsfaktorerna som beroende variabler

	Utbildningsområde		Kön	
	<i>F</i> (df)	η^2	<i>F</i> (df)	η^2
Samstämmighet	3.77 (1,171)	.02	17.67(1,171)***	.09
Samvetsgrannhet	10.42(1,171)**	.06	8.43(1,171)**	.05
Öppenhet	56.03(1,171)***	.25	0.35(1,171)	.00
Extraversion	7.60(1,171)**	.04	3.47(1,171)	.02
Neuroticism	6.68(1,171)*	.04	1.63(1,171)	.01

N = 174

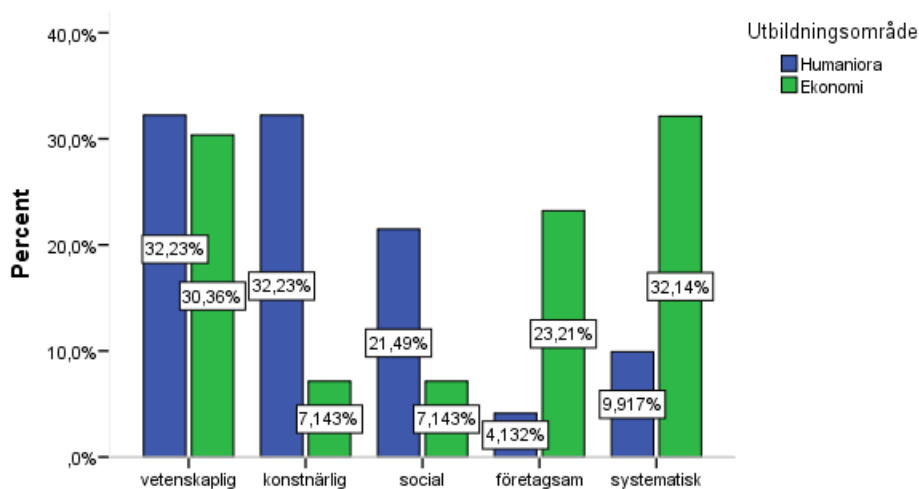
p* < .05, *p* < .01, ****p* < .001.

För att undersöka om sambanden mellan personlighetsfaktorerna och prestation är olika för de två grupperna utfördes korrelationsanalyser och Bonferonni korrigerade alpha nivåer av .01 per test (.05/5) användes. I gruppen humaniora (*N* = 121) visade sig prestation vara korrelerad enbart med *samvetsgrannhet* $r = .53$, $p < .001$. I gruppen ekonomi (*N* = 56) var prestation korrelerad med *samvetsgrannhet* $r = .47$, $p < .001$ men också med *samstämmighet* $r = .36$, $p =$

.006. För hela urvalet ($N = 177$) var prestation korrelerad endast med *samvetsgrannhet* $r = .49, p < .001$.

För att undersöka om personlighetsfaktorerna visar prediktiv validitet i relation till prestation utfördes två multipla linjära regressioner, en för det totala urvalet och en för gruppen humaniora. De fem personlighetsfaktorerna var prediktorer och prestation utfallsvariabel. På grund av storleken (Tabachnick och Fidell, 2013) på gruppen ekonomi genomfördes ingen separat regressionsanalys för denna. För hela urvalet förklarade modellen 31 % av variansen i prestation $R^2(\text{justerad}) = .31, F(5,176) = 16.49, p < .001$ och signifikanta prediktorer var *samvetsgrannhet* $\beta = .62, t(171) = 8.48, p < .001$, *öppenhet* $\beta = .20, t(171) = 2.96, p = .004$ och *neuroticism* $\beta = .22, t(171) = 2.97, p = .003$. För gruppen humaniora förklarade modellen 37 % av variansen i prestation $R^2(\text{justerad}) = .37, F(5,120) = 15.14, p < .001$ och signifikanta prediktorer var *samstämmighet* $\beta = -.27, t(115) = -3.37, p = .001$, *samvetsgrannhet* $\beta = .68, t(115) = 8.33, p < .001$, *öppenhet* $\beta = .20, t(115) = 2.55, p = .012$ och *neuroticism* $\beta = .19, t(115) = 2.26, p = .026$.

Ett Chi-square test visade att det fanns en signifikant skillnad mellan humaniorastuderanter och ekonomistuderanter i vilken typ av yrkesintressen som väljs som den mest passande $\chi^2(1, N = 177) = 39.47, p < .001$. Effektstorleken var medelstor $\Phi = .47$. Gruppen humaniora valde i lika stor utsträckning typerna Vetenskaplig och Konstnärlig och därefter Social medan gruppen ekonomi valde i störst utsträckning typen Systematisk, därefter Vetenskaplig och sedan Företagsam. Profilerna, med andra ord RIASEC typerna som karakteriserar utbildningsmiljöerna, ansågs vara kombinationerna av dessa tre typer som valdes i störst utsträckning inom varje grupp.

Figur 1. Fördelning av respondenternas första val utifrån utbildningsområde

För att undersöka om en ”fit” mellan individens profil och profilen för utbildningsmiljön leder till högre prestation genomfördes separata *t*-tester för de två utbildningsområdena. De individuella profilerna skapades utifrån varje respondents första tre typer som hade angetts som mest passande. Samtliga kombinationer av tre utav de fem RIASEC typerna resulterade i tio olika profiler. Utifrån dessa profiler skapades två variabler, en för humaniora och en för ekonomi, med två grupper var, den ena med respondenter som matchade profilen för utbildningsmiljön och den andra med respondenter som inte matchade den. Eftersom profilen för utbildningsmiljön för humaniora ($N = 121$) var ”vetenskaplig, konstnärlig och social” ansågs studenterna matcha gruppprofilen om de hade valt just dessa typer som passade dem bäst ($N = 51$). Eftersom profilen för utbildningsmiljön för ekonomi var ”vetenskaplig, företagsam och systematisk” ansågs studenterna matcha gruppprofilen om de hade valt dessa tre som mest passande ($N = 18$). För gruppen humaniora visade resultatet på en signifikant skillnad i prestation

mellan de som inte matchade grupprofilen ($M = -0.57, SD = 0.21$)² och de som matchade den ($M = -0.48, SD = 0.22$)³, $t = -2.24, df = 119, p = .028$, two-tailed. Effektstorleken på skillnaden i medelvärden (medelvärdesskillnad = -0.09 , 95% CI: -0.17 till -0.01) var medelstark ($d = .42$). För gruppen ekonomi var skillnaden mellan de som inte matchade grupprofilen ($M = -0.56, SD = 0.23$)⁴ och de som matchade den ($M = -0.54, SD = 0.23$)⁵ icke-signifikant $t = -0.27, df = 54, p = .791$.

Ytterligare analyser

För att undersöka om det finns skillnader i personlighet mellan studenter som var i början (hade läst tre terminer eller mindre) och de som var längre in på utbildningen (hade läst fyra terminer eller mer) utfördes t-tester, separat för humaniora och ekonomi, med tid på utbildningen som oberoende variabel och personlighetsfaktorerna som beroende variabler. Testerna visade inte på några signifikanta skillnader i *samstämmighet* $t = -0.91, df = 119, p = .365$, i *samvetsgrannhet* $t = -0.22, df = 119, p = .829$, i *öppenhet* $t = -1.17, df = 119, p = .244$, i *extraversion* $t = -0.88, df = 119, p = .383$ och inte heller i *neuroticism* $t = 0.40, df = 119, p = .688$. För att minska risken för ett eventuellt problem orsakat av gruppindelningen (att de som var inne på den tredje terminen och de som var inne på den fjärde terminen tillhörde olika grupper och tidsmässigt är det orimligt att förvänta sig några förändringar i personlighet) undersöktes också sambandet mellan personlighet och tid på utbildningen. Icke-parametriska korrelationsanalyser (tabell 3) visade inga signifikanta samband mellan tid på utbildningen och de fem personlighetsfaktorerna inom ingen av de två grupperna och inte heller i hela urvalet.

Tabell 3

Icke-parametriska korrelationer mellan tid på utbildningen (ordinalskala från 1- en termin eller mindre till 6 – sex terminer eller mer) och de fem personlighetsfaktorerna, uppdelat på utbildningsområde och totalt

	Tid på utbildningen					
	Humaniora		Ekonomi		Hela urvalet	
	<i>N</i>	<i>r_s</i>	<i>N</i>	<i>r_s</i>	<i>N</i>	<i>r_s</i>
Samstämmighet	121	.059	56	-.023	177	.081
Samvetsgrannhet	121	.044	56	.018	177	-.002
Öppenhet	121	-.009	56	.021	177	.117
Extraversion	121	.019	56	-.116	177	-.086
Neuroticism	121	-.081	56	.087	177	.020

Diskussion

Analyserna visade att det fanns skillnader i personlighet mellan humaniorastudenter och ekonomistudenter. Humaniorastudenter tenderar att vara mindre samvetsgranna, mindre extraverta, mer öppna och rapporterar högre på neuroticismskalan än ekonomistudenter. För *samstämmighet* fanns inga signifikanta skillnader. Separata analyser för de två grupperna visade på samband mellan prestation och *samvetsgrannhet* för humaniorastudenter medan för ekonomistudenter var prestation relaterad till både *samvetsgrannhet* och *samstämmighet*. Per-

² $M = 6.84, SD = 1.87$ på den otransformerade variabeln (skala mellan 1 och 10)

³ $M = 7.55, SD = 1.71$ på den otransformerade variabeln (skala mellan 1 och 10)

⁴ $M = 6.84, SD = 2.14$ på den otransformerade variabeln (skala mellan 1 och 10)

⁵ $M = 7.00, SD = 2.23$ på den otransformerade variabeln (skala mellan 1 och 10)

sonlighetsfaktorerna förklarade tillsammans 31 % av variansen i prestation för hela urvalet och när gruppen humaniora undersöktes separat förklarade personlighetsfaktorerna tillsammans 37 % av variansen i prestation. Resultatet visade också att i gruppen humaniora prediceras högre prestation av *samvetsgrannhet*, *öppenhet*, *neuroticism* samt lägre värden på *samstämmighetskalan* medan i hela urvalet bidrar endast *samvetsgrannhet*, *öppenhet* och *neuroticism* till prediktionen av prestation. Eftersom det fanns skillnader mellan vilka personlighetsfaktorer som kunde förutsäga prestation för hela urvalet och de som kunde förutsäga prestation hos humaniora studenter är det rimligt att anta att det är olika personlighetsfaktorer som förutsäger prestation för de två utbildningsområdena. Slutligen visade resultatet på skillnader i utbildningsmiljöer mellan humaniora och ekonomi utifrån RIASEC modellen. Miljön för humaniora karakteriseras av typerna ”vetenskaplig, konstnärlig och social” medan miljön för ekonomi karakteriseras av typerna ”vetenskaplig, systematisk och företagsam”. För gruppen humaniora, men inte för ekonomi, visade resultatet också på att ”fit” mellan individens typ av intressen och utbildningsmiljö leder till högre prestation.

Första delsyftet var att undersöka om det fanns skillnader i personlighet mellan studenter som läser humaniora och studenter som läser ekonomi. Resultatet var helt i linje med tidigare forskning i området, angående riktning på skillnaderna. Därmed anses hypoteserna 1(b), 1(c), 1(d) och 1(e) men inte 1(a) ha fått stöd. För *samstämmighet* visade sig att det inte finns någon signifikant skillnad mellan de två utbildningsområdena och detta är också i linje med tidigare forskning eftersom det var endast en studie (Vedel et al., 2015) där signifikanta skillnader förekom. Forskningen verkar vara överens om att humaniorastudenter är mer öppna, mer neurotiska och mindre extraverta än ekonomistudenter med tanke på att dessa skillnader har varit signifikanta i de flesta tidigare studier och har varit signifikanta även i denna studie. För de återstående två personlighetsfaktorer har resultaten i samtliga studier pekat åt samma håll, nämligen att humaniorastudenter är mindre samvetsgranna och mer samstämmiga än ekonomistudenter men i vissa studier har skillnaderna varit signifikanta medan i andra inte. Vad kan det finnas för anledningar till detta? Vid en närmare granskning av studierna kan man observera att signifikanta skillnader i *samvetsgrannhet* förekommer endast i två tidigare studier (De Fruyt och Mervielde, 1996; Lievens et al., 2002) och i den här studien. Det som skiljer sig mellan samtliga studier är hur könsskillnaderna hanterades. I analyserna där skillnaderna hade varit icke-signifikanta hade man antingen haft med kön som faktor eller gjort analyserna separat för kvinnor och män. I en av studierna där skillnaderna var signifikanta (De Fruyt och Mervielde, 1996) var kön inte alls med i analysen medan i föreliggande studie och i Lievens et als. studie (2002), genomfördes multivariata kovariansanalyser med kön som kovariat. Detta skulle kunna tyda på att trots allt tas könseffekterna inte bort helt från analysen på detta sätt. Enligt Vedel et al. (2015) är det problematiskt att hantera kön som kovariat som man kan ”kontrollera för” eftersom kön och val av utbildningsområde är inte helt oberoende av varandra (till exempel läser betydligt fler kvinnor än män humaniora). Dessa två variabler har en del av variansen gemensamt och det blir omöjligt att helt dela denna varians.

Trots detta finns det en annan studie (Kaufman et al., 2013) där kön har analyserats som kovariat och där resultatet inte visade på någon signifikant skillnad i *samvetsgrannhet* mellan humaniora (i studien kallades gruppen utbildningar för artistiska, utifrån RIASEC indelningen, men det var ungefär samma utbildningar som i föreliggande studie) och ekonomi (företagsamma utbildningar utifrån RIASEC). Med tanke på att könsskillnaderna i *samvetsgrannhet* (kvinnorna mer samvetsgranna än männen) har visat sig vara mycket signifikativa och eftersom inom humaniora är könsfördelningen ojämn kan det bli problematiskt att välja de rätta statistiska analyserna. Möjligen är det bästa sättet att hantera könsskillnaderna när det finns tillräckligt med respondenter från det underrepresenterade könet genom att utföra analyserna separat för kvinnor och män som i Clarianas (2013) studie. I den enda studien som

rapporterade signifikanta skillnader i *samstämmighet* (Vedel et al., 2015) var Levene's test signifikant och därför användes bootstrapped konfidensintervall för post-hoc tester men trots det kan det finnas frågetecken kring resultatets reliabilitet.

Det andra delsyftet var att undersöka om det finns ett samband mellan akademisk prestation och personlighet samt om sambandet ser olika ut för studenter som läser humaniora respektive ekonomi. Hypotes 2a fick stöd eftersom i gruppen humaniora hittades ett signifikant samband endast mellan prestation och *samvetsgrannhet* medan i gruppen ekonomi hittades signifikanta samband mellan prestation och både *samvetsgrannhet* och *samstämmighet*. När hela urvalet undersöktes var det endast sambandet mellan prestation och *samvetsgrannhet* som nådde signifikansnivån efter korrigering. Sambandet mellan *samvetsgrannhet* och generell prestation har ofta förekommit i tidigare forskning (se Poropat, 2009). Detta kan tolkas som att oavsett vad studenterna läser gynnas deras prestation av högre grad av *samvetsgrannhet*. Det som är intressant är att tidigare forskning (Vedel et al., 2015), där skillnader mellan olika utbildningsområden undersökts inte funnit något signifikant samband mellan *samvetsgrannhet* och prestation för gruppen ekonomi vilket är svårt att förklara. Det skulle kunna bero på eventuella alpha korrigeringar med tanke på att forskarna hade utfört ett större antal korrelationsanalyser men detta tas inte upp i texten.

Analyserna visade också att personlighetsfaktorerna ansvarar för en ganska stor andel av variansen i prestation vilket ger stöd åt Hypotes 2b. Personlighetsfaktorerna visade sig förklara 31 % av variansen i prestation jämfört med till exempel 15 % (Komarraju et al., 2011) eller 3 % (Vedel et al., 2015). Det hade varit mycket intressant att kunna undersöka variationen i personlighetsfaktorernas prediktiva validitet i relation till prestation. Detta var omöjligt att göras på grund av storleken på gruppen ekonomi. Gruppen humaniorastudenter analyserades ändå för att se om det är olika personlighetsfaktorer som förutsäger prestation jämfört med dem som förutsäger prestation för hela urvalet. Det visade sig att *samstämmighet* bidrar negativt till prediktionen av prestation vilket inte var fallet när hela urvalet undersöktes. Även om resultatet från analysen av hela urvalet baseras i större utsträckning på data från gruppen humaniora, eftersom i den gruppen fanns det betydligt fler respondenter än i gruppen ekonomi, kan detta tyda på att *samstämmighet* bidrar till förutsägelsen av prestation endast för humaniorastudenter. Samtidigt var det helt oförväntat att *samstämmighet* skulle bidra negativt till prediktionen av prestation och detta strider mot resultat från tidigare forskning. Det är svårt att hitta en förklaring till detta. Enligt Poropat (2009) kan prestationen bli lidande hos sociala individer som ägnar mycket till att umgås med andra och har därmed mindre tid för studier (Poropat, 2009). Om detta stämmer kan det gälla för *samstämmighet* eftersom samstämmiga individer är sociala (Larson, Rottinghaus och Borgen, 2002). Trots det är det fortfarande oklart varför *samstämmighet* har effekter över prestation endast när humaniorastudenterna undersöks och inte hela urvalet. När Vedel et al.(2015) undersökte facetterna separat visade de sig att samstämmighetsfacetten "Samarbetsvillig" bidrog signifikant och negativt till prediktionen av prestation bara hos konst/humaniorastudenter. Varför skulle samarbetsvilliga studenter prestera sämre på utbildningar inom konst och humaniora?

I linje med tidigare forskning (Vedel et al., 2015), var förutom *samvetsgrannhet* även *öppenhet* en signifikant prediktor av prestation. Detta har tidigare förklarats (Poropat, 2009) med att *öppenhet* generellt förknippas med vidsynhet, intelligens och fyndighet. Dessutom anses individer med höga värden på *öppenhetsskalan* vara intellektuellt nyfikna och ivriga att lära sig (Komarraju et al., 2011). När det gäller *neuroticism* är resultaten mycket intressanta med tanke på att vanligtvis när signifikanta samband visar sig är dessa negativa. En möjlig förklaring är att individer med höga värden på *neuroticismskalan* upplever mer ångest och är mer benägna att fokusera på sina känslotillstånd vilket kan påverka uppmärksamheten till akademiska uppgifter och därmed minska prestationen (Poropat, 2009). Trots det stämmer resultatet från föreliggande studie, där *neuroticism* har visat sig predicera högre prestation,

överens med resultatet av en annan studie (Vedel et al., 2015) där *neuroticism* har visat sig vara signifikant prediktor av högre prestation för gruppen konst/humaniora. Även i ytterligare en studie (Rosander et al., 2011), där målgruppen hade varit gymnasieelever, har samband mellan *neuroticism* och högre prestation i ämnena ”Språk” och ”Praktiska ämnen” hittats. I gruppen som benämndes ”Praktiska ämnen” var inkluderade ämne som kan karakteriseras som artistiska (musik, slöjd, konst). Utifrån dessa resultat kan det vara rimligt att anta att i utbildningar inom konst och humaniora gynnas prestation av *neuroticism*.

I ljuset av detta är det möjligt att i föreliggande studie har *neuroticism* visat sig predicera högre prestation i hela urvalet på grund av att analysen baserades på data från betydligt fler humaniorastudenter än ekonomistudenter. Denna är bara en spekulering eftersom det ända sättet att veta det med säkerhet hade varit att ha fler respondenter i gruppen ekonomi och utföra separata analyser. Utifrån Hollands (1997) teori anses utbildningar inom konst och många av dem inom humaniora vara artistiska och därmed kreativa. Detta innebär att högre nivåer av kreativitet borde ha positiva samband med prestation i dessa utbildningar. Inom kreativitetsforskningen har det hittats samband mellan negativa känslor och prestation på kreativa uppgifter (Kaufmann, 2003). Eftersom individer höga i *neuroticism* har en tendens av att uppleva negativa känslor kan det vara just dessa som leder till högre prestation i artistiska ämnen. Enligt Feist (1998) är kreativa individer jämfört med mindre kreativa, bland annat, mer impulsiva (en facett av *neuroticism*) och mindre emotionellt stabila, med andra ord mer neurotiska. Detta skulle kunna studeras vidare genom att undersöka *neuroticismens* facetter i relation till prestation i utbildningar inom konst och humaniora.

Det tredje delsyftet var att ta reda på vilka av RIASEC typerna karakteriserar utbildningsmiljöerna för humaniora respektive ekonomi och utifrån det undersöka om ”fit” mellan den individuella profilen och grupprofilen leder till ökad prestation. Enligt Hollands modell väljer individer sådana arbetsmiljöer som matchar deras intressen och egenskaper. Omvänt kan man ta reda på hur vissa miljöer kan karakteriseras genom att undersöka vilka typer av individer dras till de miljöerna. Analyserna visade att humaniorastudenter karakteriserades av profilen ”Vetenskaplig, Konstnärlig och Social” medan ekonomistudenter karakteriserades av profilen ”Vetenskaplig, Systematisk och Företagsam” vilket ger stöd åt hypotes 3a.

Enligt Hollands (1997) teori maximeras individens prestation när det är kongruens mellan individens intressen och miljö. I denna studie visade sig att detta stämmer men endast för humaniorastudenter där de som hade profilen ”Vetenskaplig, Konstnärlig och Social” uppskattade sin prestation högre än de andra. I gruppen ekonomi visade sig inte finnas någon signifikant skillnad i prestation mellan de som hade valt ”Vetenskaplig, Systematisk och Företagsam” och de andra. Därmed har hypotes 3b endast delvis fått stöd. En förklaring kan vara att respondenterna läste olika program eller hade olika inriktningar, till exempel marknadsföring, redovisning och management. Även om alla är inom ekonomi är det möjligt att det är skillnad i vilka egenskaper man har nytta av. En annan förklaring är brister i hur RIASEC typerna mättes vilket kan ha lett till att respondenterna klassificerades felaktigt. Detta gäller även för humaniora och diskuteras mer lite längre ner i uppsatsen. Utifrån Hollands (1997) teori och tidigare forskning (Kaufman et al., 2013) var förväntningarna att ekonomistudenterna i första hand skulle välja typen Företagsam men det visade sig att både den Vetenskapliga typen och den Systematiska hade valts i större utsträckning. Det som är mycket intressant är att det var en stor andel respondenter från både humaniora (72 %) och ekonomi (75 %) som hade valt den vetenskapliga typen som en av de tre som representerar dem bäst. En förklaring till detta skulle kunna vara att det moderna samhället är i behov av vetenskapliga typer som är, bland annat, analytiska, komplexa, kritiska, nyfikna och intellektuella. Och detta är kanske även tydligare i Sverige som ligger i framkant i att vara en så kallad ”kunskapsekonomi”.

Med tanke på studiens resultat och denna tolkning kan grundantagandena i Hollands teori anses gälla för dagens Sverige. Däremot verkar profilerna som utifrån RIASEC-

modellen är typiska för enskilda yrken eller utbildningar inte riktigt stämma överens. Detta är inte oförväntat med tanke på de snabba och stora förändringarna som sker i arbetslivet. Studiens resultat visar tydligt att det kan vara mycket intressant att forska kring hur RIASEC-modellen kan anpassas till det svenska arbetslivet.

Ur ett större perspektiv visar studiens resultat att både personlighetsfaktorer och intressen utifrån RIASEC-modellen har samband med både val av utbildningsområde och prestation. Utgångspunkten var, i enighet med Femfaktormodellen, att personligheten är stabil och därmed föregår skillnaderna i personlighet valet av utbildning snarare än att vara en följd av socialisationsprocessen. Det är endast longitudinella studier som kan svara på den frågan men det finns inte många sådana. Däremot, trots att de flesta studier kring gruppskillnader i personlighet mellan olika utbildningar har undersökt studenter som redan var långt in på utbildningen har resultaten varit liknande i studier där de undersökta studenterna hade precis börjat på utbildningarna (Lievens et al., 2002; Vedel et al., 2015). I föreliggande undersökning har data samlats in från studenter oavsett hur lång tid de hade hunnit läsa och tiden på utbildningen visade sig inte ha någon effekt på personlighet i någon av grupperna. Det visade sig inte heller finnas någon skillnad i personlighet mellan de som var i början av utbildningen och de som redan hade läst en längre tid. Detta gällde för båda utbildningarna och stödjer idén att skillnaderna finns redan innan man väljer utbildning (Balsamo, Lauriola & Saggino, 2012) snarare än att enbart vara en följd av socialisationsprocessen.

Den mest uppenbara begränsningen i studien har varit den låga svarsfrekvensen i synnerhet för gruppen ekonomi. Eftersom det inte har funnits möjligheten att skicka förfrågan om att delta i undersökningen direkt till studenter är det omöjligt att veta hur många det var som nåddes av den. Målet från början var att samla in data från studenter på olika program inom humaniora, ekonomi och psykologi vid samma stora universitet. När svarsfrekvensen visade sig vara låg togs kontakt med ytterligare andra universitet och målet blev att sätta stopp för datainsamlingen vid 200 respondenter i varje grupp men så många svar kom inte in. Det kan finnas flera förklaringar för denna låga svarsfrekvens. En av dessa är att inte alla ur personalen som fick meddelandet med förfrågan hade möjlighet att skicka det vidare till studenterna. Några anställda svarade att de inte hade möjlighet att vidarebefordra förfrågan på grund av omfattningen av arbetet med att välja ut vilka studenter som enkäten skulle skickas till. Andra har svarat att eftersom det brukar finnas många som behöver respondenter brukar de inte vidarebefordra enkäter för att inte belasta sina studenter. Även då studenterna har fått enkäten har de kanske inte haft tid att fylla i den med tanke på att den krävde ungefär 15 minuter. Det är också möjligt att jag inte har lyckats väcka deras intresse för att delta. För studenterna i psykologi var intresset för att delta oväntat lågt, det var endast två studenter som fyllde i enkäten vilket kan förklaras med att, förutom eventuell tidsbrist, kanske en för stor vana av personlighetstest gjorde dem omotiverade att delta.

En styrka i studien är användningen av ett mycket reliabelt instrument för att mäta personlighet. Däremot har både mätningen av prestation och av intressen utifrån Hollands (1997) modell brister. Prestation brukar mätas i form av studieresultat men här har det inte funnits möjligheter att få ta del av studenternas betyg. En möjlighet hade kunnat vara att be respondenterna ange sina betyg istället för att uppskatta den generella prestationen. Ett problem hade ändå funnits med tanke på att inom högre utbildning i Sverige kan olika kurser betygsättas på olika sätt. Till exempel kan prestation på en kurs bedömas endast med underkänt – godkänt medan på en annan kurs med underkänt – godkänt – väl godkänt. Målet med att be respondenterna uppskatta sin prestation utifrån betyg, andel avklarade poäng av totalt möjliga och tid som de lägger på studierna var att uppnå mätningen av prestationen från ett breddare perspektiv. I efterhand och med tanke på att analysernas resultat inte motsäger de från tidigare forskning är förhoppningen att mätningen av prestation ändå har varit valid.

Intresse utifrån Hollands modell mätts med hjälp av olika tester, till exempel Self-Directed Search (SDS; Holland, Fritzsche, & Powell, 1994), som ger poäng på intervallskalor. Sedan används dessa för att räkna ut, med hjälp av matematiska formler, graden av ”kongruens” mellan individ och miljö utifrån Hollands hexagon där de olika typerna illustreras i relation till varandra. I föreliggande studie har inget av detta gjorts vilket kan ha påverkat mätningarnas validitet. Dessutom har respondenterna inte haft möjlighet att ange fler av typerna som lika passande för dem utan har istället behövt rangordna dessa. De flesta deltagare som har lämnat kommentarer har skrivit att de hade haft svårigheter med att välja den ena typen framför den andra eftersom de upplevde att flera av typerna passade dem lika väl. Ytterligare en aspekt som kan ha påverkat mätningens validitet är hur de olika RIASEC typerna har beskrivits (Bilaga 1). Målet var att formulera några meningar som skulle fånga det väsentliga med var och en av typerna. Det är mycket möjligt att detta inte har lyckats och att dessa beskrivningar endast har varit subjektiva tolkningar av hur de olika typerna karakteriseras. Dessutom hade det kanske varit bättre att inkludera även den Realistiska typen vilket inte gjordes. Beslutet baserades dels på att det hade varit svårt rent praktiskt att ha ytterligare en beskrivning i enkäten, dels på att den Realistiska typen inte anses karakterisera något av de undersökta utbildningsområdena. Trots det, om respondenterna hade haft möjlighet att välja den också, hade det troligtvis påverkat fördelningen av de olika typerna.

I föreliggande studie har ingen hänsyn tagits till individuella skillnader i intelligens, vilken är starkt relaterad till prestation (Poropat, 2009). Detta har varit ett medvetet val först och främst eftersom det hade varit svårt att samla in data om intelligens på grund av att det hade krävts mycket mer tid av respondenterna. Att inte kontrollera för intelligens kan vara legitimt med tanke på att sambanden mellan personlighet och prestation existerar även då det kontrolleras för skillnader i intelligens (Rosander et al., 2011) men resultaten har kanske ändå påverkats.

Trots dessa begränsningar är föreliggande studie den enda i Sverige som undersöker sambanden mellan personlighet och val av akademisk utbildning och prestation på den valda utbildningen. Även om det endast var två utbildningsområden som undersöktes tyder resultaten dels på att personligheten påverkar valet av utbildning och dels på att de olika personlighetsfaktorerna har olika samband med prestation i olika utbildningar. Dessa resultat bidrar till forskningen kring personlighet och utbildning med att förstärka synen att personlighetsfaktorerna bidrar på olika sätt till prestation i olika utbildningar. Vedel et al. (2015) argumenterar för att resultatet från forskning kring personlighet och prestation kan påverkas och därmed minska i generaliserbarhet om målgruppen endast är studenter från en viss utbildning (vanligtvis psykologi).

Ur ett praktiskt perspektiv kommer undersökningen, tillsammans med ytterligare forskning i ämnet, att kunna användas som grund för utvecklingen av mer specifika tester som kan användas av yrkes- och studievägledare för att hjälpa blivande studenter att hitta passande utbildningar. Kunskapen om personlighetens effekter över prestation kan dessutom användas för att eventuellt förändra urvalsprocessen till högre utbildning. Med tanke på att hälften av dem som avbryter sina utbildningar anger att de gör det på grund av utbildningen och den mest förekommande förklaringen i denna grupp är att det var ”fel inriktning” (Högskoleverket 2010:23) skulle avbrott av studierna kunna minskas genom att ta hänsyn till personlighet och intressen i urvalsprocessen. Detta vore särskilt värdefullt i utbildningar med mycket högt ansökningstryck där endast personer med mycket höga meritvärden har en chans att komma in. Ett exempel kan vara ett urval baserat både på meritvärden och ”fit” mellan individen (personlighet och intressen) och utbildningsmiljön. Detta kan vara diskutabelt ur etiskt perspektiv med tanke på att det skulle innebära att ge individer tillgång till en viss utbildning beroende på hur individer ”är” och inte enbart på vad de ”gör”, i form av tidigare studieresultat. Men för att ens kunna ta detta i betänkande finns det behov av mycket mer forskning i ämnet.

Endast personlighetsfaktorerna undersöktes och inte personlighetsfacetterna men mycket tyder på att studien kunde ha haft nytta av analysen av facetterna också. Detta eftersom det är möjligt att personlighetsfaktorerna är för breda för att predicera prestation på ett effektivt sätt. Däremot facetterna, som är korrelerade med deras respektive faktor men ganska oberoende av varandra, kan ha olika samband med akademisk prestation och därmed unik prediktiv validitet (De Fruyt & Mervielde, 1996, Rosander, Bäckström och Stenberg, 2011; Vedel et al., 2015). Personlighetsfacetterna har tidigare visat sig ha en högre prediktiv validitet än personlighetsfaktorerna för prestation (Vedel et al., 2015). Dessutom visade personlighetsfacetterna stor variation i både korrelationer och prediktiv validitet i relation till prestation i de olika utbildningsområdena (Vedel et al., 2015). Att det inte är samma facetter som är relaterade till prestation hos studenter på olika utbildningar är rimligt med tanke på att vissa egenskaper kan främja studentens prestation på en utbildning men inte på en annan. Dessutom är det också rimligt att om en viss facett har ett positivt samband med prestation och en annan en negativ kan detta leda till att sambandet mellan personlighetsfaktorn, vars facetter det handlar om, inte visar på några samband med prestation. Ett tydligt exempel är Rosander, Bäckström och Stenbergs (2011) fynd att olika facetter tillhörande samma faktor kan ha motsatta effekter på prestation. I deras studie var det två av öppenhetsfacetterna, nämligen ”artistisk” med en positiv relation och ”intellektuell” med en negativ relation till prestation i ämnet konst. Dessa motsatta effekter kan vara en förklaring till avsaknaden av ett signifikant samband mellan faktorn *öppenhet* och prestation i ämnet konst.

Även om personlighet och intressen anses överlappa varandra har forskningen (Larson, Rottinghaus och Borgen, 2002) visat att denna överlappning inte är total. Framtida forskning skulle kunna undersöka om dessa två modeller tillsammans kan bidra till en bättre prediktion av den akademiska prestationen i olika utbildningsområden.

Ytterligare en aspekt som framtida forskning bör ta hänsyn till i liknande studier är homogeniteten av de undersökta utbildningsområdena. Det finns program i olika ämnen som tillhör samma utbildningsområde. Det är rimligt att anta att genom att jämföra studenterna i de enskilda ämnena med varandra kan de verkliga skillnaderna observeras.

Slutsatsen är att det finns tydliga samband mellan personlighet/intressen och val av utbildning samt prestation. Även om det fortfarande är svårt att säga till vilken utsträckning det är det vi gör som påverkar vem vi är och vad vi gillar eller om det är de vi är och det vi gillar som påverkar vad vi väljer att göra, är detta ett spännande och viktigt forskningsområde. Troligtvis påverkar vår personlighet och våra intressen vårt val av utbildning/yrke men samtidigt påverkas vår personlighet och våra intressen av den valda utbildningen/yrket. Att bättre förstå hur detta sker kommer att vara betydelsefullt, inte minst med tanke på att det moderna arbetslivet verkar innebära en allt större överlappning mellan det privata och det yrkesmässiga.

Referenser

- Ackerman, P. L., & Heggestad, E. D. (1997). Intelligence, personality, and interests: Evidence for overlapping traits. *Psychological Bulletin*, *121*(2), 219-245.
doi:<http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.121.2.219>
- Armstrong, P. I., & Anthony, S. F. (2009). Personality facets and RIASEC interests: An integrated model. *Journal of Vocational Behavior*, *75*, 346–359.
doi:10.1016/j.jvb.2009.05.004
- Balsamo, M., Lauriola, M., & Saggino, A. (2012). Personality and college major choice: Which come first? *Psychology*, *3*(5), 399-405. doi:10.4236/psych.2012.35056
- Clariana, M. (2013). Personality, procrastination and cheating in students from different University Degree Programs. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, *11*(2), 451–472. doi:10.14204/ejrep.30.13030
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO personality inventory (NEO-PI-R) and NEO five-factor inventory (NEO-FFI): Professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T., McCrae, R. R., & Holland, J. L. (1984). Personality and vocational interests in an adult sample. *Journal of Applied Psychology*, *69*(3), 390-400. doi:10.1037/0021-9010.69.3.390
- De Fruyt, F., & Mervielde, I. (1996). Personality and interests as predictors of educational streaming and achievement. *European Journal of Personality*, *10*(5), 405-425.
doi:10.1002/(SICI)1099-0984(199612)10:5<405::AIDPER255N3.0.CO;2-M
- Feist, G. J. (1998). A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity. *Personality and Social Psychology Review*, *2*(4), 290-309. doi:10.1207/s15327957pspr0204_5
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, *48*(1), 26-34. doi:10.1037/0003-066X.48.1.26
- Goldberg, L. R. (1999). A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. In I. Mervielde, I. Deary, F. De Fruyt, & F. Ostendorf (Eds.), *Personality Psychology in Europe*, *7*, 7-28. Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments (3rd ed.)*. Odessa, FL, US: Psychological Assessment Resources.
- Holland, J. L. (1999). Why interest inventories are also personality inventories. In M. L. Savickas & A. R. Spokane (Eds.), *Vocational interests: Meaning, measurement, and counseling use*, 87–101. Palo Alto, CA: Davies-Black.
- Holland, J. L., Fritzsche, B. A., & Powell, A. B. (1994). *The Self-Directed Search technical manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources
- Högskoleverket (2010). *Orsaker till studieavbrott (Rapport 2010:23)*. Hämtad från <http://www.uka.se/download/18.1ff6bf9c146adf4b496755/1404208944401/1023R+Orsaker+till+studieavbrott.pdf>
- Kaufmann, G. (2003). Expanding the mood-creativity equation. *Creativity Research Journal*, *15*(2), 131-135. doi:10.1207/S15326934CRJ152&3_03
- Kaufman, J. C., Pumacahua, T. T., & Holt, R. E. (2013). Personality and creativity in realistic, investigative, artistic, social, and enterprising college majors. *Personality and Individual Differences*, *54*(8), 913–917. doi:10.1016/j.paid.2013.01.013
- Komaraju, M., Karau, S. J., Schmeck, R. R., & Avdic, A. (2011). The big five personality traits, learning styles, and academic achievement. *Personality and Individual Differences*, *51*(4), 472–477. doi:10.1016/j.paid.2011.04.019

- Larson, L. M., Rottinghaus, P. J., & Borgen, F. H. (2002). Meta-analyses of big six interests and big five personality factors. *Journal of Vocational Behavior*, 61(2), 217-239. doi:10.1006/jvbe.2001.1854
- Lievens, F., Coetsier, P., De Fruyt, F., & De Maeseneer, J. (2002). Medical students' personality characteristics and academic performance: A five-factor model perspective. *Medical Education*, 36(11), 1050–1056. doi:10.1046/j.1365-2923.2002.01328.x
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90. doi:10.1037/0022-3514.52.1.81
- McCrae, R. R., & Costa Jr., P. T. (1994). The Stability of Personality: Observations and Evaluations. *Current Directions In Psychological Science (Wiley-Blackwell)*, 3(6), 173-175. doi:10.1111/1467-8721.ep10770693
- Nauta, M. M. (2010). The development, evolution, and status of Holland's theory of vocational personalities: Reflections and future directions for counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 57(1), 11-22. doi:10.1037/a0018213
- Poropat, A. E. (2009). A meta-analysis of the five-factor model of personality and academic performance. *Psychological Bulletin*, 135(2), 322-338. doi:10.1037/a0014996
- Richardson, M., Abraham, C., & Bond, R. (2012). Psychological correlates of university students' academic performance: A systematic review and metaanalysis. *Psychological Bulletin*, 138(2), 353–387. doi:10.1037/a0026838
- Roese, N. J., & Summerville, A. (2005). What we regret most.. and why. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(9), 1273-1285. doi:10.1177/0146167205274693
- Rosander, P., Bäckström, M. & Stenberg, G. (2011). Personality traits and general intelligence as predictors of academic performance: A structural equation modelling approach. *Learning and Individual Differences*, 21(5), 590-596. doi:10.1016/j.lindif.2011.04.004
- SOU 2015:70. *Högre utbildning under tjugo år: Betänkande av Utredningen om högskolans utbildningsutbud*. Hämtad från http://www.regeringen.se/contentassets/18f07e4081134302a3c546341337cdff/hogre-utbildning-under-tjugo-ar-sou_2015_70.pdf
- Statistiska centrabyrån (2014). *Gymnasieungdomars studieintresse läsåret 2013/14*. Temarapport 2014:5.
- Tabachnick, B. G., and Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6th ed. Boston : Pearson
- Vedel, A. (2014). The Big Five and tertiary academic performance: A systematic review and meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 71, 66–76. doi:10.1016/j.paid.2014.07.011
- Vedel, A. (2016). Big five personality group differences across academic majors: A systematic review. *Personality and Individual Differences*, 92, 1-10. doi:10.1016/j.paid.2015.12.011
- Vedel, A., Thomsen, D. K., & Larsen, L. (2015). Personality, academic majors and performance: Revealing complex patterns. *Personality and Individual Differences*, 85, 69–76. doi:10.1016/j.paid.2015.05.030.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk -samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad den 10 mars 2016 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Bilaga 1

VETENSKAPLIG

Jag är analytisk, nyfiken, akademisk och jag har breda intressen. Jag gillar vetenskapliga aktiviteter, att läsa och att fundera på problemlösningar. Jag ser mig själv som vidsynt och har ett brett spektrum av intressen. Jag upplever som frustrerande att behöva övertyga andra att göra saker på ett visst sätt. Som personliga egenskaper värdesätter jag att vara intellektuell, logisk och framåtsträvande men lägger mindre vikt på egenskaper som att vara glad och uppmuntrande.

KONSTNÄRLIG

Jag har konstnärlig talang och är duktig på att skriva, prata och uppträda inför publik. Jag tycker om att engagera mig i aktiviteter som använder dessa förmågor och egenskaper och jag skulle anse som frustrerande att behöva genomföra typiska administrativa aktiviteter. Jag värdesätter självförverkligande och jämlikhet samt egenskaper som att vara fantasirik och modig men inte att vara lydig, logisk och ansvarsfull. För att lösa problem använder jag mig av intuition och originalitet.

SOCIAL

Jag uppfattar mig själv som en person som gillar att hjälpa andra, empatisk, med undervisningsförmåga, med sociala färdigheter och som saknar teknisk och vetenskaplig skicklighet. Jag skulle vara frustrerad av att behöva framställa en lärobok i ett abstrakt ämne eller göra något som kräver mycket tålamod och precision. Jag känner mig mest tillfreds när jag hjälper eller undervisar andra. Jag har ett måttligt öppen trossystem, men har på något sätt traditionella värderingar. Jag tror på jämlikhet och på att det är önskvärt att vara hjälpsam och förlåtande. För att lösa problem använder jag mig ofta av mina sociala kompetenser.

FÖRETAGSAM

Jag uppfattar mig själv som målmedveten, populär, självsäker, social, duktig talare och med ledaregenskaper men saknar vetenskaplig skicklighet. En maktposition anser jag som mest tillfredsställande. Att inneha en position med lite inflyttande skulle vara frustrerande för mig. Jag har traditionella värderingar och en något slutet trossystem (inte särskilt mottaglig för förändringar i föreställningar, värderingar eller beteende). Jag trivs i konkurrensinriktade miljöer och jag värdesätter självständighet och ambition.

SYSTEMATISK

Jag uppfattar mig själv som anpassningsbar, ordningsam, med öga för detaljer och jag gillar att jobba med siffror. Enligt mig är viktiga mål att bli en expert inom finans eller handel, att leva ett bekvämt liv och att arbeta hårt. Jag tycker att önskvärda egenskaper är ambition, lydnad och artighet. Att behöva skriva dikter eller övertyga andra skulle vara frustrerande för mig. Jag ogillar oklarheter och föredrar att lösa konkreta problem.

Bilaga 2

Förfrågan om deltagande i en undersökning – humaniora⁶

Hej!

Jag genomför en studie (detaljer finns nedan) där jag har som målgrupp studenter som läser program inom humaniora på både grund- och avancerad nivå, oavsett om de är i början, mitten eller slutet av utbildningen. Lite längre ner finns en förfrågan om att delta i undersökningen samt länken till en webbenkät.

Jag vore mycket tacksam om jag kunde få hjälp med att nå dessa studenter. Tack!

Vänliga hälsningar,
Iulia Badin

Hej!

Jag heter Iulia och jag genomför en studie om personlighet och val av utbildning för min magisteruppsats i psykologi vid Högskolan Kristianstad. Jag skulle vara tacksam om du kunde delta genom att besvara följande enkät som tar mellan 10 och 15 minuter. Studiens intresse ligger i att hitta gruppskillnader i personlighet mellan de undersökta utbildningsinriktningarna så det finns inga ”rätt” eller ”fel” svar.

Uppgifterna som du lämnar är anonyma och kan inte, vid någon tidpunkt, knytas till dig som person. Ditt deltagande i undersökningen är frivilligt och du kan när som helst avbryta det utan närmare motivering. Data som samlas in kommer endast att användas i den ovannämnda studien.

Länken till webbenkäten är: <http://goo.gl/forms/6k05CBnWyV>

Om du har några frågor och/eller funderingar tveka inte att kontakta mig (iulia.badin0001@stud.hkr.se) eller min handledare Jimmy Jensen (jimmy.jensen@hkr.se; tel.: 044203280).

Tack på förhand för att du tar dig tid att delta i denna undersökning, dina svar är värdefulla!

Med vänliga hälsningar,
Iulia Badin

⁶ Till ekonomistudenter skickades en anpassad text